

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collatie van P. Cornelius Hazart Priester Der Societeyt Jesv

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

§. IV. Vierde Deel. Handelende van het murmureren der Ioden, ende der
discipelen; ende vande antwoorden Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71405)

soo dickwils r'herhalen? waer toe dat soo inges-
tampt in de herten der Joden? want dit was
heel licht om vatten/ende niet swaer om geloof-
ben. Dat broodt, ende wijn, tekenen sijn van sijn lie-
haem en bloedt.

Merckt ten tweeden, dat Christus niet en seyt:
De spijse/ die ick u gheven sal/ is broodt/ ende
den dranc is wijn; maer heel contrarie: De spij-
se, die ick u gheven sal, is mijn vleesch, en den dranc, is
mijn bloedt.

Seght ghy noch eens/ dit is figuerlijcker wij-
se te verstaen: Ick segghe noch eens/ dat yet fi-
guerlijcx/ noch swaer om verstaen/ noch moepe-
lijck om gelooben is/ ende soo Christus hier soo-
dantghe maniere gebuyekt/ dat men booz de
ooge kan sien/ dat hy spreeckt van eene sware/
ende moepelijcke sake/ soo en spreeckt hy niet
van yets figuerlijcx/ ofte oneygentlijcx.

§. I V.

VIERDE DEEL.

Handelende van het murmureren
der Ioden, ende der discipelen;
ende vande antwoorden Christi.

Niet teghensstaende dat Christus niet soo
klare woorzen hadde ghesproken/ ende
niet alleen sijn beste ghedaen/ om de Jo-
den (eensdeels met het mirakel der brooden/
eensdeels met te thoonen dat hy Gode was) wijs
te maeken / dat hy sijn vleesch / ende bloedt
kost gheben; maer oock dat hy r'metter daet
soude gheben: soo ist nochtans / dat sy seyden:

Dit is eene harte reden, wie kan se hooren?

Merckt hier wel / datter niemant onder de Joden / ofte discipelen is geweest / die ghetwiffelt heeft / of Christus klaer sprack / niemant die dit niet en verstont van een lichamelijck eten sijns lichaems / alleen was haer misverstant / aengaende de maniere / op de welke sy meyneden / dat Christus sijn lichaem sou toedienen: wát gelyck Augustinus seght *Tract. 27. in Ioan.* sy meyneden dat Iesus schickte sijn vleesch te gheven, in stucken ghekapt, soo als men een doot lichaem verscheurt, ofte verkoopt in het vleesch-huys: dat selve herhaelt hy meer op andere plaetsen.

Christus dan / siende hare hartneckschept / ende dat noch sijn mirakel der brooden / noch de pzenbe van sijne godrhept ghenoechsaem was / om haer t'obertuppen / dat hy sijn lichaem / ende de bloedt KOST geben: Item / dat sijn vermaen t'welck hy haer hadde gedaen van t'gheloobe / niet genoechsaem en was / om haer te doen gelooven / dat hy sijn lichaem / ende bloedt metter daet soude geben / soo stelt hy hem in posture om haer te beantwoozden.

Voor eerst, sept hy / Ontficht dit ul? wat sult ghy dan segghen, indien ghy den sone des menschs siet op klimmen, daer hy te voren was?

De woorden die ick ul gesproken hebbe, sijn geest, ende leven.

Hier bzencht hy wederom een nieuwt mirakel boozt / ende een nieuwt reden / om haer t'obertuppen dat hy t' KOST doen.

Het mirakel / is sijn hemelvaert, de welke buyten twiffel een groot mirakel is gheweest / als een menschelijck lichaem / sonder eenich uytwendich behulpsel / is opgeheben gheweest van de aerde ten hemel waert: siende van Christus, dat het mirakel der brooden gheen vrucht en hadde ghedaen in de hertender Joden / dat sy eben sijnhal sich bleven / en bzaeghden: Hoe kan dese sijn lichaem ons t'eten gheven? soo heeft hy haer

ghe

ghebzaeght : Waerom syt ghylieden daer in
ontsicht : wilt ghy preube hebben van mijne
MACHT, en dat ick het KAN doen : ghy moet
weten / dat ick dooz mijn eyghen macht / met
dit lichaem / dat ghy hier siet / sonder steunsel
ofte behulpsel de locht sal doozsnyden / ende van
de aerde klimmen ten hemel ; sommighe van
die hier teghentwoordich sijn / sullen t'sien booz
de ooggh : De wijle ick dat kan doen / met
mijn lichaem / het ghene dat boven de krachten
der menschen is / waerom en soude ick dat sel-
be lichaem niet konnen te eten gheben / alhoe-
wel ghylieden dat niet en kont vatten : En
bzaeght dan niet : Hoe kan hy dat doen? dat sult
ghy sien als ick met dit lichaem / dooz een be-
sonder mirakel / ten hemel sal opklimmen:
Want kan ick dit mirakel doen met mijn lica-
haem / soo als ghy daernaer sult sien / en twyff-
felt oock niet / of ick kan oock een ander mira-
kel doen / namelijk / met dat selbe lichaem lende
saemen te sijn in den hemel / ende saemen op
d'aerde / om ul dat roe te dienen / ende t'eten te
geben. Om dese sijne macht noch meer te behe-
stigen / ende die bzaege te beantwoorden: Hoe kan
dese sijn vleesch t'eten geven? soo boeght hy by dit
mirakel bande Hemelvaert / noch een reben / seg-
gede: Mijne woorden sijn geest, en leven, dat is te seg-
gen (soo als ick boven in t'eerste deel aen het derde
Capittel hebbe upt andere Schrifsturen betwisen)
Mijne woorden hebben de kracht Godts. Willende
seggen: Ghy bzaeght hoe ick het kan doen? ick
antwoorde: Door mijne woorden, de welcke (soo ghy
oock booz de ooge gisteren hebt konnen sien in
de bermenighbuldinge der bzoeden) de kracht
Godts hebben: Ende soo daer niets onmogelijck
is aen de kracht Godts; soo en moet ghy niet
twyffelen of ick ul mijn lichaem kan t'eten ge-
ben / want mijne woorden hebben de kracht Godts.
Christus nu gethoont hebbende / dat hy het kost
doen: soo gaet hy haer toonen dat hy het wilde
doen:

voen: Wat: wijn / ende broodt / tot teecken
 sijns lichaems / ende sijns bloedts: gheen sint
 niet: Wat dan: sijn eyghen vleesch ende bloedt /
 doch niet op de maniere / soo als de Joden / en
 de sommighe van sijne discipelen meenden / te
 weten (soo Augustinus op vele plaetsen dat ver-
 klaert) sicutbaerlijck, met stucken, en brocken, ghe-
 lijckmen een lichaem verscheurt, ofte vercoopt in het
 vleesch-huys: Niet alsoo / seght Christus; dat is een
 seer vleeschelijck verstandt / ende soo lanck
 ghyfteden dit urent / r'en kan al niet baten;
 dat vleeschelijck verstant en is niet nut. T'is den gheest
 die levendigh maeckt: Daer sijnder sommighe onder u
 lieden die niet en ghelooven: **Daerom en gelooven**
sy niet om dat sy niet en hebben den gheest Godts,
 die levendigh maeckt, maer een vleeschelijck verstant.
Wat en ghelooven sy niet: dat ick mijn vleesch
kan gheven om t'eten / ende mijn bloedt om te
drincken; want sy braeghen opentlijck: Hoe kan
dese ons sijn vleesch gheven om t'eten? andere seg-
ghen: Dat is een harde reden, wie kan dese hooren? om
die braeghe te booz komen / hebbe ick expresse-
lijck het mirakel der broeden ghedaen: om de
selve noch merx te wederlegghen / heb ick booz
ooghen ghestelt mijne miraculeuse Hemelvaert,
ende gheseydt / dat mijne woorden, de kracht
Godts hebben; op dat ghyfteden npt al dit soudt
besupten / dat ick de macht hebbe om u lieden
mijn vleesch te gheven om t'eten / ende mijn
bloedt om te drincken.

Wat nu die woorden aengaet: Dat is een
 harde reden, wie kan dese hooren, of wie kan-se
 ghelooven? hebbe ick u lieden gheseydt /
 niet wonder te wesen / dat ghy-se niet ghe-
 looven en kondt / om dat ghy-lieden al te
 vleeschelijck zijt / ende den levendigh-mac-
 kenden gheest Godts niet en hebt: **Daerom**
hebbe ick u lieden te bozen / soo sterck een ver-
maen ghedaen vaeckende het gheloobe / op
dat ghy mijne leeringhe; die ick u lieden wilde
 booz-

voorzhouden / niet met uytwendighe sinnen /
ofte niet een al te bleeffelijck verstandt / sout
afmeten / maer met een oprecht / ende godde-
lijck gheloobe : gheloobende dat ick Godt
ken / verbolghens / dat ick dooz de kracht Godts
kan doen / t'ghene u lieden onmoghelijck
schijnt.

Seght my nu eens / beminde leser, indien Chri-
stus niet anders en wilde gheben / als t'ghene
Partije seght / te weten / broodt, ende wijn, sijnde
teecken van sijn lichaem, en bloedt : Ick segghe
(NIET ANDERS) want al wat Partije daer by
voeght / bande vereeninghe met Christo, ende verze-
ghelinghe sijnder beloften, &c. en sijn de saecke self
niet / maer sijn dinghen die uyt de saecke self / die
ons ghegheben is, alleenlijck volghen. Indien /
segghe ick, Christus niet anders heeft willen ghe-
ben / als t'ghene Partije seght ; wat noot te gaen
thoonen / dat hy het kost doen ? wat noot te
spreken van sijne macht / ende kracht Godts ?
want wat macht isser van noode / om broodt /
ende wijn te gheben / ende de selve te stellen tot
teecken sijn lichaems / ende sijn bloedts / sae
oock tot verzegelinghen van sijne beloften ? wat
noot sijne leeringhe te bevestighen met het mi-
rakel der brooden / ende met sijne mirakuleuse
Hemelbaert / de wijle daer / noch in het broodt,
noch in den wijn, noch in het teecken, sae oock self
niet in de verzegelinghe het minste mirakel is ?
sijn dit niet ooghblijckelijcke teecken / dat hy
sprack van een mirakuleus gheben sijn lic-
haems / ende sijn bloedts / tot het welck / een
macht / ende kracht van doen was / boden die
van de menschen : ick en dan niet sien / wat dit
anders kost wesen / als het lichamelijck gheben
van sijn eyghen wesentlijck lichaem en bloedt /
het welck niet gheschieden en kost sonder mira-
kel / ende besondere kracht Godts : Ergo van
dit heeft Christus hier ghesproken / ende het selve
belooft.

Dooz

Doozbers: Indien hy niet anders wilde ghe-
 ben als t'ghene Partije seght: Hoe en heeft hy dan
 de Joden / ende sijne discipelen niet onderricht
 met klare woorzen / om hare twisten te siffen/
 ende hare ongheloobigheyt wegh te nemen: hy
 kost het doen met een woorzt: want als sy
 braegghden: Hoe kan dese ons sijn vleesch gheven om
 t'eten: hy en moest niet anders segghen: Hier en
 is gheene besondere macht toe van doen: Want
 ick en wille niet anders gheben om t'eren / als
 broodt / ende wijn / sijnde teekenen / ofte figu-
 ren mijns lichaems / ende mijns bloeds / welck
 broodt / ende wijn ghylieden ontfanghende / sult
 gheestelijcke ghemeenschap hebben met mijn
 warachtigh lichaem / ende bloedt. Daer mede
 was kupten twijffel den twist nederghelapt/
 want dat souden sy datelijck begrepen hebben/
 ende ghesien / dat dit lichtelijck kost ghesche-
 den: Soodanighe antwoorde en heeft Christus
 haer niet ghegheben / maer ter contrarie / heeft
 sijne macht verheben / ende haer voor ooghen
 gestelt sijn hemelvaert: is doort gegaen in sijnem
 discours / segghende dat het sijn vleesch, ende bloedt
 was, t'welck hy wilde gheven, ende / dat sy sijn vleesch
 moesten eten ende sijn bloet drincken om saligh te zijn,
 &c. soo ist een seker / ende onseplbaer teeken / dat
 hy niet en sprack / van broodt / of wijn / of teeke-
 nen sijns lichaems / ende sijns bloeds / maer / van
 sijn eyghen / wesentlijck lichaem te gheben op
 soo een maniere die mirakuleus soude sijn / en-
 de de besondere kracht Godts vereyschte.

Ten anderen / hoe heeft Christus sommighe
 van sijne discipelen laten denegaen: waerom en
 heeft hy se niet wederom gheropen / ende ghe-
 seydt: Ghy meyn dat ick u lieden een harde re-
 den hebbe voorgehouden / als ick seyde / dat ghy
 mijn vleesch moest eten / ende mijn bloedt drinc-
 ken: Weet ghylieden wel / wat ick hier door ver-
 stae: namelijk / dat ick u sal broodt t'eren ghe-
 ben / ende wijn te drincken / als teekenen van
 mijn

mijn lichaem/ende bloedt: is dese reden soo hart om verstaen: waerom verlaet ghy my dan? Niet sulckx en heeft Christus gheseyt/maer hy heeft se laten deurgaen / met die opinie / dat hy sijn vleesch / ende bloedt lichaemelijcker wyse sou gheben / ghelijck sy dat verstonde/haer noch tang onderwesen hebbende dat het niet en soude gheschieden/ op die maniere als sy meynden/ te weren/met stucken/ende brocken/sichtbaerlijck booz de ooghen: Wanneer hy dan haer/ met die opinie dat hy sijn vleesch lichaemelijcker wyse sou geben (t'welck hy niet wederlept heeft) heeft laten deurgaen/soo heeft hy haer dan laten steken in dwalinghe/daer hy klaer sprekende/met een woorde haer upt die dwalinghe kost recken/ segghende: **T** is broodt/ende wijn dat ick u gheben sal tot teekenen mijns lichaems / ende mijns bloedts: Was hy niet op de werelt ghehomen om de dupsternissen der dwalinghen te drijben upt de herren der menschen? hadde hy niet het mis-verstandt van Nicodemus wegghenomen / verklarende sijne dupstere woorden? hadde hy niet gheseydt aen sijne discipelen *Matth. 13. 11.* Aen u lieden is ghegheven te kennen de verholentheden des Rijcks, daer op aen haer uptlegghende sijne ghelijckenissen/oste Parabolens: hoe laet hy dan nu sijne Discipelen weeg gaen/sonder sich te verklaren/wat hy dooz vleesch,ofte bloet verstant: of inden ghy seght dat hy't haer verklaert hadde/wijst my de woorde aen.

Partije: hy hadde haer gheseydt: Mijne woorden sijn gheest, en leven, dat is / moeten gheestelijck verstaen worden.

Catholijck. In wat schrifsture hebt ghy ghelesen/ dat / mijne woorden sijn gheest, ende leven, te segghen is / moeten gheestelijck verstaen worden? Waer staet dat? wijst my een plaetse aen: ter contrariten / Ick hebbe upt verscheyden schriften ghetooont / dat / mijne woorden sijn gheest ende leven, te segghen is / s' hebben de kracht Godts:

Soo

Soo en kont ghy my dan niet goet doen / dat Christus sich hadde verklaert. Blyckt dan uyt al t'gene tot noch toe gheseyt is / op dit seste Capittel Ioannis, dat Christus hier spreekt niet van een gheestelijck, maer van een lichamelijck eten sijn wesentlijcken lichaem / ende lichaemelijck drincken sijn bloeds / doch niet op die plompe / ende bleesschelijcke maniere als de Joden haer inbeelden.

HET IV. CAPITTEL.

Sommighe opworinghen van Partije.

Partije : De Papssten willen dat men sal ghe-looben / daer van men het contracte siet / rieckt / smaect / en voelt dat broodt is / en dat men sal ghelooben / dat het gheen broodt en is / maer een lichaem : dat is met de menschen spotten / ende haer geloobe niet beproeft.

Catholijck: Een ruinstack soude oock soo konnen redenen: want wat apparente is dit? moeten wy dan ons gheloobe beproeben met de uytwendighe sinnen van reuck / smaect // ghesichte &c? Leest utwen Rivetus, die sal u vraeghen: Is het niet eene grouwelijcke blasphemie, dat de mensch de waerheyt Godts wilt afmeten met sijne sinnen, ende sijne goddelijcke nature wilt doen hangen van sijn vernuft?

Seght my: hoe ghelooft ghy datter een Godt is / die gy noyt gesien hebt? hoe ghelooft ghy dat ghy / eene onsterffelijcke ziele hebt / t'welck ghy noyt gesien hebt? Hoe geloofden de dyp wijsen uyt den doot / dat sy Godt aenbaden in den stal / daer sy niet anders en sagē als een arm / kleijn / sprakeloos kindt / in arme doerckens ghewonden / ende ghelept in eene kribbe / alles contracte aen de Maesteyt Godts? Wech dan / met soo me